

DESTUL ROMÂNIEI

Ziar independent Românesc în Oradea-Mare.

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA :
Strada Francisc Deák No. 2.
Telefon 10-02.

Director-Fondator : ȘTEFAN MĂRCUȘ

ABONAMENTE:

Ca ziar săptămânal :
Pe un an . . . . . 100 Lei
Pe un jumătate an . . . . . 50 Lei

A VORBIT HORTHY

... Mobilizări, concentrări la frontiere, reclame, proteste la Liga Națiunilor, discursuri în public, agitațiuni, bande de teroriști, atentate și masacrade.

Scandalul continuă, potențat zi cu zi de neîncredere, îndârjit de prostie. Aventurieri organizați și bande guvernează prin teroare, creiază curente și directive politice. Statul ocrotește atentatele și crimele. Agitațiunile și conspirațiile sunt plătite din buzunarele țării. Crimele, hoțiile și pungășiile de rând camuflete în drapelele intransigenței naționale și în teroarea sub masca ideilor de revanșă și întindere teritorială.

De patru ani comedia continuă cu variații, ridicată fără a lui Horthy.

Țările vecine, întregite cu provinciile cari au monstruosul conglomerat Austro-Ungar, se aruncă în vânt prin măsurile și conferințele interminabile ale diplomaților. Și când gluma se îngroașe, când rahitici conducători par a lua o măsură serioasă, conducătorii Ungariei își cer scuze, se vâlcăresc, fac promisiuni și jurăminte pozând în cei mai leali și amici.

Pericolul trece, pentru ca comedia să se repete pornită din culbul uneltirilor mășave.

Toate acestea nu sunt de natură să ne alardeze căci ne cunoaștem de multă vreme.

Ceeace azi se petrece în capitala marinarului Ardeal și pe vremuri când făceam parte dintr-o monarchie.

Aceleași păcate, a căror sancțiune nu se poate aplica, aceeași orbire și ambițiuni năroade, aceeași lipsă de vederi și mai ales aceeași prostie în conducători, însuflețea și pe atunci conducătorii instalate pe palatele de sub muntele Gellért.

Pe atunci bandele șoviniste cari inspirau pe conducători și cari formau opinia publică erau comuniste și evreii maghiarizați. Aceștia, înretranșându-se în școlănele ziarelor, după tarabele băncilor, în birourile miniștrilor spurcau cu ultrașovinismul și teaga viață publică a fostei monarchii, fără să se gândească la existența statului unguresc.

Dezastrul cu spulberarea complectă a monarhiei din toamna anului 1918, bolșevismul sâmbolizat — creiat conștient — care a dus la umilitatea și decăderea servită de dorobanțul român și toate acestea ce s'au deslănțuit asupra Coroanei teritoriale în noroiu a Sf. Ștefan, nu au fost în stare să înțeleagă pe conducătorii Ungariei de azi. În Oradea se continuă experiențele triste ale politici nefaste.

Având curajul de a se lăpăda de trecut, și lipsiți de energia necesară, conducătorii de azi orbesc pe cărări prăpăstioase, și deși de cei ce au adus atâtea nefericiri în țara lor. Nimeni nu are forța și curajul să se oprească pe drumul drept și larg al realității.

Politica de aventură, politica sentimentală, politica de admiralul Horthy, formează însăși politica care se fixează dictatura regentului cocoțat în tronul regilor din Buda. Spulberarea acestei politici de operetă, înseamnă dispariția tuturor elementelor, cari azi formează bandele de teroriști și bande de teroriști cari se deșteaptă și prin aceasta înțelegerea unui trist trecut a țării ungurești care este și persoana nefastului marinar.

O lege istorică cere ca sancțiunile să fie definite. Ocuparea Ungariei așa cum a fost făcută și pe urmele române a lăsat deschisă posibilitatea

unor noi complicații a căror consecințe se repercută astăzi.

Starea faptică de lucruri din Ungaria de azi se datorește greșelilor, ușurinței și naivității comandantului român și lipsei complete de prevedere politică a obositului domn Diamandy, înalt comisar al guvernului român la Budapesta.

În Istoria războaielor nu se vor găsi nicăieri pagini de acte de inconștiență politică, ca acele ce au pecetluit sacrificiul de sânge și eroism a armatei române în anul 1919.

Căci Horthy este omul nostru. Horthy este creația diplomației române condusă de Diamandy. Horthy fostul șef al bandeii albe dela Șiofok este protejatul Generalului Prezan și a Generalului Mărdărescu, Comandanții forțelor române din Ungaria.

Dacă armata română știa să exploateze succesul și gloria ce i a încununat steagurile vitejești, regentul Horthy era să fie azi un mic rentier pe moșia lui de lângă Kisujszállás, unde își scria memoriile despre zilele petrecute în captivitatea românească.

Destinul încercat al țării ungurești a vrut altfel. Domnul Horthy astăzi e regent. Locțiitor de rege în țara înțeleptului domnitor de origine română Matia Corvinul. Țară care nu are o formă precisă de guvernare. Nu este republică deoarece Horthy nu vrea să plece. Nu este regat căci Horthy vrea să domnească. Deci este țara lui Horthy și Horthy este țara ungurească.

Iar domnul Horthy, terorizează, agită, vorbește și ține discursuri. De curând la Karcag, cu ocazia unei împroprietări, în fața a mil de oameni, dl Horthy restabilește vechile frontiere ale Ungariei de ieri, însuflețit implântă steagul național unguresc pe creasta Carpaților. Își propune să imite pe turci și bulgari și declară tragic că Anglia și Italia au recunoscut că fără vechea Ungarie, nu poate exista pace în bazinul Dunărei.

Și dacă nu se găsește nimeni în țara dintre Tisa și Dunăre, care să-l readucă la realitate pe regentul exaltat, suntem noi care avem datoria să reparăm greșala ce am făcut-o cu omul nostru Horthy, față de marea masă a poporului cinstit unguresc.

Regentul Horthy își va da sama încurând, că cel mai mare dușman al țării sale a fost el însuși.

U. T. Gomboșiu.

Anexarea orașului Fiume. Conflictul dintre Italia și Jugoslavia pe tema orașului Fiume se apropie de desnodământ. De Poli, guvernatorul Fiumei, îngrozit de anarhia, ce domnea în orașul odinloară atât de înfloritor, și-a dat dimisia. Guvernul Italian neajungând la vre-o înțelegere cu guvernul din Belgrad referitor la persoana noului guvernator, a numit un guvernator militar al orașului Fiume în persoana generalului Gaetana, care a și sosit în oraș. Prin aceasta s'a și făcut primul pas — și cel mai greu — pentru anexarea importantului port. Populația istovită de tulburările anarhice din ultimul timp, tulburări de cari au profitat mult comuniștii, — a primit cu entuziasm pe noul guvernator, care a promis în primul rând exterminarea agitatorilor comuniști și restabilirea ordinii sociale.

D. VASILE GOLDIȘ — HOMO REGIUS?

După cum aflăm, ministrul Palatului d. Mișu — la dorința expresă a Suveranului — l-a chemat telegrafic pe d. Goldiș dela Arad pentru a se prezenta în audiență la Maj. Sa. Știrea aceasta mai dă și obișnuitul comentariu obligator, că Suveranul ține să audă și părerea d-lui Goldiș în pragul desfășurării evenimentelor din toamnă. Interesându-ne mai de aproape de acest lucru aflăm dela un distins bărbat politic român — din întâmplare în trecere prin Oradea —, că audiența d-lui Goldiș are o importanță mult mai mare, decât cea simplă informativă.

Cei inițiați cunosc sondările discrete, ce s'au făcut în ultimul timp referitor la formarea unui bloc solidar al partidelor politice din Ardeal, care bloc la rândul lui ar fi prima piatră fundamentală a viitoarei coaliții capabile să ia la timpul său frânele guvernării. Și se pare, că cel mai indicat pentru a realiza încheierea blocului ardelean ar fi chiar d. Goldiș.

Alegerea cu o atât de semnificativă unanimitate a d. Goldiș ca președinte al „Astreii” a dovedit că fostul spiritus rector al atâtor acte importante ale Part. Național Român de sub regimul maghiar, întrunește incontestabile calități de conducător și are incontestabil o întinsă popularitate în Ardeal.

Natural, că la „Astra” nu se va mai face politică fiind aceasta azi o societate pur culturală. Cine cunoaște însă trecutul de sub regimul maghiar știe bine, — și era firesc — că singura acoperire pe care aveau oamenii politici ardeleni în propaganda lor culturală și mai ales național-politică erau adunările aranjate de „Astra”. În baza meritelor, ce și le-a câștigat „Astra” în istoria național-culturală și politică — a Transilvaniei această instituție este și va rămâne încă multă vreme pentru pătura de jos și conducătorii cei mai apropiați ai acesteia singura instanță de arbitraj chiar și pe teren politic. Căci sunt prea slabe și fără rădăcini noile formații politice din Ardeal pentru a li-se atribui o trăinicie oarecare. Aceasta o știu foarte bine chiar și conducătorii, adică „șefii” acestor formațiuni politice. Nu e lipsită de importanță atitudinea de altfel destul de cuminte a acestor „șefi”, cari vrând-nevrând inspirați de atitudinea maselor de sub actuala lor conducere l-au aclamat pe d. Goldiș. Singurul care a făcut gălăgie și cu acest prilej a fost poetul Goga, care — nu vreau să fac spirit banal — a ținut să abuzeze și aici de licența poetică.

Considerând însă, că d. Goga este văzut ca un element destructiv chiar și în propriul său partid, din care tot mai face parte încă, d. Goldiș se pare a avea și respectul politic al tuturor Ardelenilor, ceace l-ar indica de fapt ca om al viitorului apropiat.

Aceasta se știe bine și la București, unde atitudinea activă și cumpănită a d. Goldiș se bucură de simpatii generale.

Pentru un cămin al ucenicilor

În urma schimbării, care a adus poporului român libertatea și puțința de a îmbrățișa toate ramurile vieții economice, cărturărirea dela sate conștie de importanța naționalizării industriei și comerțului din țară îndeamnă tinerimea la îmbrățișarea acestor două ramuri din viața economică românească.

Sunt prea multe și prea însemnate motivele, cari ne fac să stăruim asupra acestei probleme și cari incumbă Statului datoria de a-i da toată atențiunea. Noi ne mărginim numai la una din modalitățile practice de a o rezolvi cu succes. Cerem căminuri pentru ucenicii industriali și comerciali. Căminuri mari și încăpătoare pentru pregătirea generației de mâine a clasei noastre burgheze.

Căci e adevărată plăcere, ca să vezi câți și câți tineri de prin satele noastre dornici de a îmbrățișa aceste două cariere, — ni-se adresează nouă, proșilor și învățătorilor cerându-ne sfaturi și lămuriri. Natural, că în lipsa altor organe corespunzătoare, tot nouă ni-se adresează și cu rugămintea de a-i plasa. Am face cu drag și această muncă, dar aici ni se pune stavila posibilităților. Și trebuie să stăm neputincioși în fața nevoii unei instituțiuni, care să adune la un loc aceste mlađițe pline de sevă, cari ar fi chemate să formeze temelia clasei de mijloc românești.

În urma nepăsării noastre am pierdut mult în această direcție. De trei ani încoace an de an se aflau în fiecare sat 6—10 din cei mai buni absolvenți ai școalelor primare, cari s'ar fi dedicat acestor cariere practice. În lipsa de vre-o instituțiune de plasare însă unii au renunțat din capul locului la acest gând, iar ceilalți cari au avut curajul să plece din satul lor, s'au reîntors la glie. Pentru că neavând nici un sprijin au rămas copii ai nimănuși puși la discreția străinului. Și este o mare pagubă pentru noi. Mai ales aici la îndepărtata graniță dinspre apus, unde ar trebui să ne creiăm un puternic zid de apărare și în această direcție.

E drept că ni-au rămas moștenire dela maghiari câteva școli și un cămin — pare-mi-se cari să servească pentru acest scop, dar și aici vechiul nostru procedeu. Nepăsător. Deși prea neîncăpătoare ele înșiși, unele din ele sunt, spre rușinea noastră, date cu — chirie.

Vechiul regim maghiar își dădea toată silința încercând pe toate cărările să ademenească pe tinerii români să îmbrățișeze aceste cariere, câtă vreme era sigur, că dându-i pe mâna patronilor maghiari și crescându-i în așezăminte ungurești îi va putea maghiariza. N'au mai forțat însă această acțiune, când au văzut zădărnicia ei provocată de aversiunea țaranilor noștri față de ispita la care erau expuse mlađițele lor de a se lăpăda de legea strămoșească.

Acum între împrejurările schimbate, este timpul să reparăm nevoile trecutului. Să se revină asupra lipsurilor arzătoare și să ni-se dea concursul pentru a le suplini.

Autoritățile în drept să reorganizeze școlile de ucenici și să creieze altele noi. Dar mai ales căminurile. Autoritățile de stat și județene sprijinite de oameni de bine din acest județ să ne dea căminuri pentru ucenici bineînsestrate încăpătoare, cari ar putea primi an de an cel puțin câte 3—4 băieți din fiecare comună. Și marea problemă a creierii unei puternice clase burgheze românești pe aceste meleaguri este asigurată pe deplin.

* Nădăduim, că modestul nostru glas va pătrunde prin vâlul năclăit al legendarei nepăsări românești și cel chemați își vor da seama de importanța acestei chestiuni. Pr. N. Maliția.

Ungurii amenință cu pogromul. Dragostea cu sila, pe care evreii în general — și în special unii dintre evreii noștri în frunte cu faimoșii rabini horthyfiili *Fuchs și Kecskeméti* dela Oradea-Mare-li-o oferă ungarilor cu toate ocaziunile, găsește un curios ecou în sufletele acestora. Astfel la o întrunire aranjată la Seghedin de către „Ungurii cari se deșteaptă”, au luat cuvântul între alții și deputații din parlamentul ungar *Lendvai, Tiberiu Eckardt* și cunoscutul politician *Stefan Friedrich*. Vorbind de interesele binepricepute ale țării ungurești toți trei oratorii au găsit de cuvânt să accentueze, că prima condițiune de consolidare a statului ungar este rezolvirea definitivă a problemei evreești, adică revizuirea drepturilor evreilor pe toate terenele împedcând cu toate mijloacele estinderea acestui neam acaparator în dauna ungarilor de rasă. *D. Friedrich* accentuiază, că întru cât parlamentul ungar nu va rezolvi nici acum, în ora a unsprezecea problema evreimeii a „acestei cangrene de pe trupul maghiarimei”, nu el va fi acela care răspunde de eventualele tulburări, ce se vor produce pe această temă. „*Dacă vor urma pogromurile* — încheie d. Friedrich — vor răspunde de situație aceia, cari au neglijat la timpul său aranjarea chestiunii evreești”.

Aceleași incurajatoare perspective pentru viitor le oferă evreilor și ceilalți doi deputați oratori. Tustrei oratorii nu se știiesc a garanta rezolvirea radicală a problemei evreilor unguri prin — pogromuri. Și noi îi cunoaștem prea bine, pe autorii masacrelor dela *Orgovány, Kecskemét* etc. așa, că nu ne prea îndoim în cuvântul lor pe acest teren.

Se află în depozit toate manualele introduse la liceele, școlile normale — secundare, primare, școli speciale de comerț școli de artă și meserii precum tot angajamentul de Papetărie.

De pe meleagurile modestiei

— Cu ocaziunea serbării date de societatea „Principele Mircea” —

Inițiată fără reclamă și afișări societatea „Principele Mircea” pentru ocrotirea copiilor de față și a lașilor, societate, a cărei gol se simțea atât de mult păraginitul nostru Bihor — s'a pus pe lucru. A preconizată în rândurile reci ale procesului verbal de constituire, o vedem răsărind ca din pământ, tare și viroasă dispunând de un fond creat din nimic.

Această societate a dat Duminecă în 9 Septembrie o serbare de grădină, care a reușit pe deplin din toate punctele vedere. Serbarea a început cu diferite cortegii alegorice, cari au parcurs străzile și piețele principale ale orașului continuând în Parcul Eminescu, unde a avut loc serbarea propriu zisă.

Cortegiile alegorice formate de băieți și fetițe au fost aranjate cu mult gust și cu o pricepere artistică astfel că au fost în întreg parcursul obiectul unei admirații din partea populației, care asista numeros ca la o defiaire solemnă. În deosebi a plăcut personajul carea reușită a celor patru anotimpuri. Parcă și se rănda pe dinaintea ochilor primăvara cu întreg parfum înviorător al viorelelor și al lăcrămoarelor, cu azvirgin al Cerului de Mai, care se ogândau în ochii minaii a drăgălașelor micuțe. Nu mai puțin a plăcut grupul micilor jockey în vârsta de 5—6 ani, cari erau semeți, de pa'că stăteau gata să infrunte în orice moment greutatea unui concurs hipic.

În parcul Eminescu o bogăție de distracții cum s'a văzut: teatrul de copii, teatrul pentru adulți, dansuri naționale și străine, balet, parodii coreografice toate date cu gust și pricepere de către micii și micuțele noastre. Apoi confetti, tombolă, etc. Buffetul a fost aranjat cu cele mai alese lucruri.

Agitația sistematică și de gust pornită de comitetul societății pentru reușita serbării a reușit pe deplin atât moralicește cât și ca parte materială. Încasările atins cifra de aproape cincizeci de mii de lei.

Public a fost numeros. Ceeace nu poate, decât ne îmbucure a fost, că întreg publicul de elită românească și străină, care a venit să participe la această serbare, a fost atât de numeros încât a trebuit să se facă o parte la aceasta. Putem zice, că n'a lipsit nici o țară românească mai de seamă. Nu tot așa și publicul minoritate. Nu înțelegem răceala manifestată și cu această ocaziune față de tot ce vine dela români. Măcar, dacă s'a dat un însemnat teren și damelor din minoritate ocaziunea aranjării. Și chiar în comitetul societății o mulțime de nume străine. Au deci garanța, că s'au adunate nu se vor întrebuița numai pentru români.

Dealtminte comitetul societății desvoltă o mare activitate pentru recrutarea membrilor. Pentru acum s'au încasat numai din cotizații peste cincizeci mii lei, astfel, că în scurtul interval, de când a fost inițiată, societatea „Principele Mircea” dispune azi de o sumă de o sută mii de lei.

Considerând sublimul scop al societății nu ne întrebuițăm că în scurt timp nu se va afla un cetățean mai de seamă al orașului care să nu fie înscris, ca membru al acesteia.

La societatea „Principele Mircea” se lucrează cu zgomot, dar cu atât mai mult succes. Munca depusă de comitetul acestei societăți — ajutat de agiul d. *Bec* — consilierul financiar al orașului Oradea-Mare — merită toată lauda. Și mai este cineva, căreia i-se cuvine noștința noastră în cel mai mare grad pentru înflorire și progresul dovedit de această societate. Imi cer scuze acelei Doamne, pentru că cu toate protestările sinecure prefăcute ale dănei, imi calc cuvântul și o mărturisesc. Este prezidenta societății „Principele Mircea” d-na *Mișcuța-Dr. Bucico*, sufletul acestei societăți, care la partea leului din tot ce se lucrează la instituțiunile nefacere din Oradea-Mare și județ și care de când este vorba de a i se recunoaște în public meritele protestează cu vehemența și energia, cu care obișnuiește să lucreze în interesul instituțiilor filantropice.

DIN „PROTOCOALELE INTELEPTILOR SIONULUI”

(Primim la redacție volumul „Protocoloalele Inteleptilor Sionului” cu o introducere de Roger Lambelin apărută în editura „Libertatea” Orăștie.

E vorba de marea descoperire a planurilor după care Evreii vor să-și supună lor-și toate popoarele de pe glob. Ei au un Comitet Suprem, care pregătește plaurile după care să se ducă lupta de subjugare a neamurilor! Ei îi zic: „Sfatul Inteleptilor Sionului”.

Înainte cu 18 ani, în 1905, a făcut mare vîlvă în Rusia, pe atunci puternică și creștină, o carte tipărită sub numele de „Protocoloalele Inteleptilor Sionului”, despre care se spunea, că cuprinde destăinuirea marelui plan de lucrare al neamului evreesc, pentru a-și supune sieși toată omenirea de pe glob. Un învățat rus, om cu mare vază, *Sergius Nilus*, o tipărise și se spunea de ea următoarele:

Evreii de pe tot pământul, pe lângă comitețele lor conducătoare după țări, au și un „Comitet Suprem”, cel mai înalt, în care intră bărbații cei mai renumiți, cei mai înțelepți ai tot neamului lor. Aceia chibzuesc ce și cum ar mai fi de făcut, pentru ca lupta de subjugare a tuturor popoarelor, care a dat biruințele cutari și cutari, să aducă biruințe nouă și mai mari! Ei cercetează și statoresc până în cele mai mici amănunte „planul de răsbolui” și pe acela îl cuprind în scris, într'un fel de

„protocoloale” (procesele verbale) a ședințelor, a sfaturilor lor, și apoi le trimit, ca noi și întregitoarele „table ale legii”, capilor evreimii de pe tot pământul, ca după acel plan să ducă lupta lor mare mai departe.

Dăm mai jos o parte din capitolul XVII al acestor protocoloale unde autorul arată cum trebuie să dărîmată Biserica — cel mai important dintre stâlpii pe cari se reazămă întreaga societate creștină:)

Ne-am îngrijit deja să discredităm clasa proșilor creștini și să le desorganizăm astfel misiunea, care ne-ar putea astăzi stănjeți mult înrăurirea ei asupra poporului scade din zi în zi. Astăzi libertatea conștiinței e pretutindeni proclamată. Prin urmare nu mai e decât un anumit număr de ani care ne desparte de ruina desăvârșită a religiei creștine; celelalte religii le vom dărîma și mai ușor, dar e încă prea de vreme să vorbim despre aceasta. Vom așeza puterea bisericească și proșimea, în niște cadre atât de strâmte, încât înrăurirea lor va fi nulă față de aceea pe care au avut-o altă dată.

Când va veni momentul de a distruge pe veșnicie curtea papală, atunci degetul unei mâni nevăzute va arăta popoarelor această curte. Dar când popoarele se vor asvârli asupra ei, noi vom apărea ca apărători ai acestei curți, pentru a ține îngădui vărsarea de sânge. Prin această diverssiune vom pătrunde înăuntrul cetății papale, din care nu vom mai ieși până ce nu o vom fi nimicit în întregime.

Regele Jidanilor va fi adevăratul papă lumii, patriarhul Bisericii internaționale.

Dar, atîta timp cât nu vom fi crescut și dezvoltat în nouile credințe de tranziție, și-apoi de noi, noastră, nu ne vom atinge pe față de Biserica existentă, ci vom lupta împotriva lor prin atacul atîțînd neînțelegerile.

În genere presa noastră contemporană desvâului afacerile de Stat, religiunile, neapărat creștinilor, și toate acestea în termenii cei mai cinștiți, cu scopul de a le înjosi în toate felurile cum numai rasa noastră de geniu o știe face.

Regimul nostru va fi apologia stăpînitorilor. Vișnu, care îi servește de simbol; cele o sută de mâni ale noastre, vor ținea fiecare un resort al mașinii sociale. Noi vom vedea totul, fără ajutorul poliției oficiale, care, așa cum am alcătuit-o noi, seama creștinilor, împiedecă vederea guvernului astăzi. În programul nostru, o treime a suprasărilor va supraveghea pe ceilalți numai din simțămîntul datoriei, pentru a servi de bună voie Statului. Alții nu va fi rușinos să fi spion și denunțator; de altă parte, va fi demn de laudă însă denunțările bazate vor fi pedepsite cu cruzime, pentru că se abuzeze de acest drept.

Agentii noștri vor fi aleși atât din înaltele clase sociale, cât și din clasele de jos și din mijloc. În clase administrative care petrece, apoi dintre cele de tipografii, librari, funcționari comerciali, lucrători birjari, lachei, etc...

INFORMAȚIUNI

Ultimul" comunității izraelite din Oradea-Mare.

Ne-am ocupat și în rândul trecut de activitatea șefului rabin al comunității izraelite din Oradea arătând că însăși presa evrească din străinătate detestă atitudinea insolentă a acestui element periculos și subversiv. Încă una din isprăvile acestui om, ce se vede în țara lui Creștină, este memoriul — protest finit într'un ton mult decât insolent, în numele comunității izraelite — adresat guvernului român în contra măsurilor de a elimina limba ungurească din școlile pur evreiești făcându-se instrucția în limba ungurească ori în limba statului.

Evreii orădani cer sub o formă imperativă să fie răzăr politeță — retragerea ordinului ministerului privitor la limba română în școli căci introducerea acesteia ar fi dăunătoare bunului mers al școlii. Oricât n'ar conveni ministerului — spun ei — este că limba maternă a evreilor din Ardeal este cea maghiară (!)

Voinicosul rabin, care și-a luat nasul la țară în urma trăimentului prea cu mânuși, de a avut parte la autoritățile noastre, amenință, pe va adresa străinătății, că nu i se dă voie să propage printre ai săi dragostea față de pîntenii Horthy.

Noi suntem de părere și cu noi întreagă lumina românească, precum și evreii, cari înțeleg să se liniștească în țară, că nu ministerul Instrucțiunii chemat să rezolve acest protest, ci Serviciul Siguranță al Statului român. Poate s'ar mai găsi și alte isprăvuri „desinteresate“ de ale horozului rabin.

Aviz abonaților!

A trecut un jumătate de an de când am început pentru prima oară să tălmăcim gândul al acelora, cari știu să lupte pentru seze neamului, desconsiderând interesele personale — personale. În acest timp am dat la trăinicie. Nu din vina noastră, — ci din cauza sămănătorului, și să aparem n'făcând odată pe săptămână. Prea egoistă este pentru „hârtie“, decât să ne mai ocupăm de acest capitol speculativ, al acelora care au suflet de a înțelege rostul presei și să va veni hârtia, vom deveni și noi cotidian.

Luând totuși în considerare împrejurările de existență, rugăm Onor. abonații să vină în restanță, să binevoiască a achita și să vină în grabă abonamentul.

Prin aceste vom avea sprijinul, pe care îl avem.

Redacția ziarului „VESTUL ROMANIEI“

această poliție lipsită de drepturi, neautorizată să acționeze prin ea însăși, și prin urmare fără răspundere; verificarea mărturisirilor ei și a faptelor vor depinde de un grup responsabil de poliție ai afacerilor poliției; iar arestările înlocuite să fie făcute de către corpul jandarmilor și poliției municipale. Acela care nu-și va fi făcut răspundere asupra celor auzite și văzute de el în legătură cu chestiunile de politică, va fi considerat vinovat de tănuire și complicitate, ca să fie săvârșit el însuși aceste două crime. După cum astăzi frații noștri sunt obligați să își asume răspunderea lor, să-și denunțe crimele pe renețările lor, sau pe persoanele care au făcut ceva împotriva comunității, — tot astfel, răspunderea noastră universală, va obligator pentru frații noștri să servească Statul în acest fel. Asemenea organizație va înlătura abuzurile, ale corupției, și tot ceea ce sfaturile și interdicțiile noastre asupra drepturilor supraomenești și asupra obiceiurilor creștinilor... Dar cum să ajungă pe altă cale la înlăturarea cauzelor de dezordine în administrația lor? prin ce mijloc? ... Unul dintre cele mai importante cauze ale felului acesta, sunt agenții însărcinați cu păstrarea ordinii. Acelora li se va lăsa puțin să arăte și desfășura capriciile și pornirile, de a abuza de putere și mai ales de autoritate.

Un fanatic dușman al Românilor de sub vechea oblăduire ungurească s'a stăns zilele trecute la Buda-pesta în persoana scriitorului ungur Victor Rákosi. A murit nebun în etate de 63 ani. Opera, care i-a făcut cea mai mare popularitate printre unguri au fost faimoasele „Ciopote amuțite“, un fel de roman neisprăvit compus din două părți. Partea întâi, unde se face literatură pură denotă de fapt un oare-care talent, dar partea a doua unde tendința de a murdări în mod vulgar credința și datinele poporului român din Ardeal predomină totul, își dă impresia unui pamflet banal. Căci dacă preotul reformat — eroul romanului — după ce a fost părăsit de enoria și carii au trecut la legea românească, — găsește de cuviință să se spânzure în mod romantic de funia clopotului dela biserica părăsită, să-i fie de bine; nu înțelegem însă de ce, ne înjură Rákosi pe noi pentru acest mic accident al eroului său? Nu făcea mai bine fie ertat spânzuratul, dacă în loc să se îngrădească de cărți filozofice, de cari n'avea nici un folos în micul sat din săcuime, ar fi căutat să pătrundă în misticismul credinței noastre românești și în loc să își bată joc de popa valah să fi învățat dela dânsul dragostea față de turma păstorită și cu siguranță, că nu ajungea la teribila hotărâre de a se spânzura.

Acest roman șubred și tendențios în partea a doua ne-a căsunat nouă multe dureri asmuțind sbirii stăpânirii în contra instituțiilor noastre, culturale și bisericesti. Popularitatea romanului se esplică prin faptul, că pe de o parte măgulă faimoasa fudulie ungurească, iar pe de altă parte trezia în poporul unguresc geloza prezintând pe români ca asimilatori ai săcuilor. La aceste a contribuit în mare măsură și reclama de bălcu, pe care Eugen Rákosi, fratele autorului, redactor la cel mai de seamă ziar unguresc de pe vremea aceea, o făcea dinpreună cu amicii săi „Clopotelor amuțite“.

Acum însă, între împrejurările schimbate, „Ciopotele amuțite“ nu mai au pentru noi nici o importanță decât doar ca mărturie a urii pătimașă, pe care ungurii ne-au nutrit-o în continuu.

Jubileul P. S. S. Episcopului Frențiu.

Vineri în 8/21 Septembrie își va serba jubileul de 25 de ani de preoție P. S. Sa episcopul unit din Oradea-Mare Dr. Valeriu Tr. Frențiu. După cât aflăm în întreagă eparhia rom. gr. cat. de Oradea-Mare se fac întinse pregătiri pentru a serba cât mai solemn jubileul episcopului Frențiu, care chiar și în timpul scurt, de când se află în fruntea eparhiei de Oradea și-a câștigat dragostea și încrederea nu numai a păstoritorilor, ci și a celorlalți cetățeni de alte confesiuni. În ziua solemnității se va sluji în catedrala unită din Oradea o liturghie solemnă, în cadrul căreia vor fi hirotoniți șase preoți, iar după liturghie va avea loc o recepție și un banchet la palatul episcopatului.

Concursul hipic și alergările de cai organizate în Oradea-Mare de Regimentul 5 Roșiori din garnizoană a avut loc Sâmbătă și Duminecă, în 15 și 16 luna curentă în mijlocul unei mari afluențe de public militari și civili. Concursul aranjat cu multă pricepere în materie a succes pe deplin, mulțămită stăruinței și zelului depus de ofițerii Rgt. 5 Roșiori în frunte cu d. comandant al Regimentului. Păcat că în ziua I timpul nu a fost prea favorabil.

Rezultatul a fost următorul:

- La cursa ofițerilor:** 1) sublocot. Andrei; 2) locot. Nucichescu.
- Cursa specială de dresai:** 1) căp. Popescu; 2) căp. Nadancovici.
- Cursa subofițerilor:** 1) plutoniermajor Bălan; 2) plutoniermajor Vlad.
- La alergările cu cai de serviciu:** 1) sublocot. Andrei; 2) căp. Popescu.
- La alergările cu cai de serviciu executate de subofițeri:** 1) plutonierul Gogoșe; 2) plutonierul Mihalache.
- Steeplechase:** 1) căpitanul Ionescu; 2) locot. colonel Veleanu.

După împărțirea premiilor a avut loc un banchet dat de Rgtul 5 Roșiori în restaurantul Rimanóczy la care dintre civili a luat parte între alții și prefectul județului d. Dr. Victor Hodor.

Publicațiune. Se aduce la cunoștința celor interesați, că la Școala de Arte și Meserii din Oradea-Mare, sunt vacante 15 burse în bani de 4000 lei. Doritorii de a primi aceste burse să-și înainteze de urgență cererile timbrate la Direcțiunea școlii (Piața Schlauch No. 10). Direcțiunea.

Evadarea lui Teodor Porteanu, unul din vinovații catastrofei de cale ferată întâmplată astă vară la băile Felix, în urma permisiunii, ce obținuse — căci era arestat — de a-și vedea familia în oraș, a reușit să dispară, chiar în locuința lui de sub paza gardianului care-l escortase. Poliția l'a pus în urmărire.

Monede germane de mătase și piele.

Pe piața orașului Sibiu au apărut mari cantități de monede de mătase și de piele emise de către statul German, în valoare de 25, 50, 100, 500 și 1000 de mărci. Ele au mărimea hârtiilor de bancă românești de 5 și 20 lei, având pe o față desemnate orașele din regiunea ocupată de francezi. Pe marginile monedelor stă scris în versuri germane, că „Germania care a fost o țară mare și frumoasă cu ajutorul vostru va deveni iară mare și va înflori“. Acestea sunt monede de ajutor și se vindeau cu 4000 lei seria completă.

Execuțiunea lor este foarte frumoasă.

D. Maței subșeful Serv. de Siguranță din localitate a oprit vinderea lor făcând cercefări pe unde au fost introduse în țară și de cine?

Sinucidere. Luni soția doctorului Ilie Schwartz din localitate s'a sinucis, otrăvindu-se cu sublimat. După chinuri grozave în ziua următoare a decedat. Cauza sinuciderei se crede a fi geloza.

Deale poliției. Poliția din Cluj a arestat zilele trecute pe un spărgător vestit de origine din Brașovia cu numele Bardot Iosif, Alias Cristescu Nicolae, care sosind la Cluj a adus mătăsuri furate în valoare de 2 milioane lei căutând să le valorifice cu prețuri scăzute. Arestatul însă nu a stat mult în închisorile poliției, ci a evadat o zi după ce fusese arestat.

Somașe. Antistia orașului invită pe toți proprietarii de câini a plăti darea prevăzută de regulamentul pentru ținerea câinilor, cel mai târziu până la 30 Septembrie a. c. la Perceptoratul orașului de unde va primi în schimb etichetă numerotată ce va trebui s'o poarte fiecare câine la gât pentru control. Toți câinii fără această etichetă, vor fi prinși de serviciul pentru prinderea câinilor (higheri) iar proprietarii lor pedepsiți conform regulamentul. Oradea-Mare, la 13 Sept. 1923. Antistia orașului.

Probleme culturale

(Continuare)

Să nu spună nimeni, că poporul este stricat și că poți să-i vorbești cât de multe, pentru că nu te ascultă. Aceste sunt motivele acelora, cari nu-și înțeleg rostul. Să ne aducem aminte cum a fost înainte de războiu; acelaș popor își da și nitima para ca să mențină școala scutită de influențele statului maghiar, influințe cu tendințe vădite. Dacă conducătorii lui fireși, preotul și învățătorul și împreună cu intelectualii dela orașe cari din când în când „descalcă“ la sate s'ar apropia cu aceiași sinceritate și cu aceiași însuflețire lipsită de intenții personale și politice, acest popor ar merge orbeste după ei. Ori unde vei merge — în comunele cele mai de frunte din județ — vei găsi un local de școală, care-ți inspiră mila, vei găsi oameni mari și copii, care la întrebările puse îți dau — dacă îți dau — un răspuns timid și plin de nesiguranță, rezultate din lipsa de cultură, din lipsa de adevărată școală, rezultate ale unei educații străine de sufletul românului.

Nu sunt dintre aceia, cari pretind că mentalitatea maselor se poate schimba de azi pe mâine, din contră spun, că aceasta se poate face numai cu timpul și cu o muncă asiduă, desinteresată. Constat însă că această muncă încă nu s'a început, decât în o măsură foarte mică. Nu-mi pot explica motivele, dar se constată o lipsă de viață în toate acțiunile noastre pe acest teren. Și repet, trebuie să utilizăm toate mijloacele de a trezi în popor spiritul de jertfă față de cea mai frumoasă instituție, pe care o are, școala.

Nu este utopie ideea, că dintrun ou se poate zidi o școală și nu este utopie în zilele de azi, când cărciumile se sporesc zi de zi și se ridică deasupra instituțiilor cul-

turale. Pentru că acestea se ridică tot din banul poporului, dându-l spre acest scop cu atâta ușurință. Și că se pot face lucruri frumoase o dovedesc cu un caz din zilele trecute.

Pentru a putea asigura local de școală într-o comună destul de fruntașă din județ am căutat contact cu poporul. Am ales ziua de Duminecă știind, că în aceeași zi oamenii sunt acasă. S'au și adunat în număr frumos și stând de vorbă cu ei întâi despre recoltă, despre greutatea existenței, în sfârșit am ajuns la scopul adevărat al venirii noastre în comună. Li s'a explicat însemnătatea școlii. Li s'a vorbit cum nu se poate mai frumos despre deosebirea între omul anal-fabet și cel ce știe carte și li s'a dat să înțeleagă că datoria lor este în primul rând să jertfească maximul posibil pentru a-și asigura un local de școală, izvor al luminei și științei. Și atunci au început plângerile lor. Că nu au pământ, că sunt oameni săraci, trăind din lucru cu ziua.

În sfârșit, că nu sunt în situația de a da nimic pentru acest scop. Și totuși!

După o nouă ofensivă însă iată, că cei mai bătrâni după puțină scărpinare în cap fac declarația: „Apoi că vre-o 200 mii lei am putea să adunăm și noi din sat...”

Vorbindu-li-se oamenilor la inimă, cu dragoste și viu interes de soarta lor s'a putut obține un rezultat minunat școala a început deja să se clădească.

Iată deci, că acest popor nu este atât de rău, cum multora le place să-l prezinte. Este fapt, că trebuie — cum am zis — o muncă asiduă și trebuie în special mult suflet.

Lăsați demagogia de-o parte și când intrați într'un sat pentru vre-o treabă fie culturală fie politică, vorbiți-i la inimă țărânului și veți face minuni. Cu atât mai vartos sună aceasta conducătorilor firești ai țărânului, preoților și învățătorilor, cari au numărate ocazii de a sta vorbă cu ei, a-l îmbărbăta, a-i pregăti sufletul pentru tot ce e bun.

(Va urma)

P. Coroiu.

No. 16818/1923.

Publicațiune de licitație

În urma hotărârii consiliului cu No. de mai sus, se va vinde la licitație publică un automobil de persoane „Laurint Klement” O. M. deschis 8 24 Hp. cu 4 cilindre, No. de circulație 3 ce formează proprietatea orașului. Licitația va avea loc în ziua de 29 Septembrie a. c. ora 10 a. m. în curtea mărierștei orașului din str. Fraian Moșolu. Amatorii sunt obligați a depune la mâna președintelui comisiei de licitare înainte de începerea licitației 10% din prețul de strigare. Acel amator care la licitație a cumpărat prin faptul că a promis mai mult, e obligat a achita întreg prețul de cumpărare, precum și darea de circulație la mâna președintelui comisiei de licitare. Toate impozitele și taxele care ar surveni din licitație, cad în sarcina cumpărătorului. Cât privește automobilul pus la licitație obștea orașului nu ia nici un fel de responsabilitate. Automobilul se poate vedea zilnic până la licitație la mărierștea orașului în semn, ca amatorii să cunoască condițiunile cuprinse în publicațiunea de licitare și pe acele să le țină de obligatorii pentru dânsii. Sunt obligați apoi înainte de ținerea licitației a prevedea publicațiunea cu subscrierea lor. Ofertele făcute obligă pe ofertanți imediat, iar obștea orașului devine obligată numai după ridicarea la valoare de drept a hotărârii, ce se va aduce asupra rezultatului licitației. Oradea-Mare, la 18 Septembrie 1923. Dr. Nicolae Tatu, m. p. cons. economic, președ. comisiei de licitație.

MICA PUBLICITATE

Se caută bucătăreasă la internatul Școlii de Arte și Meserii Oradea-Mare Str. Staroveszky No. 15. Sunt preferite văduvele de învățători. Salariul lunar e 900 lei. Postul e de ocupat în 15 Septembrie.

Se află spre vânzare pe lângă prețur convenabile un trusou pentru dame și diferite lucrări de mână. Adresa: Weinberger, Strada Mănăstirei No. 1.

ȘTIRI MUZICALE

Unul dintre cei mai distinși cântăreți de Operă ai noștri, baritonul-bas-cantabil D. G. Andreescu, reintors de curând din Italia, unde a obținut succese frumoase, va da un singur „Mare Concert” în teatrul „Regina Maria” Duminecă 23 Septembrie orele 11 dimineața.

Biletele sunt luate cu asalt de marele public amator de muzică selectă și îi prevedem deci un frumos succes.

Primăria orașului municipal Oradea-Mare.

No. 16578/1923.

Publicațiune.

Noi, Primarul orașului Oradea-Mare în baza ordinului Ministerului de Interne Direcțiunea Administrației Generale și Statistice No. 60465 din 21 Iulie 1923, aducem la cunoștința obștii orașului următoarele:

Guvernul Francez face cunoscut atașatului nostru militar dela Paris, că Serviciul de stare Civilă, moșteniri și înmormântări militare, a luat o serie întreagă de măsuri, menite să ușureze transportul osemintelor eroilor streini căzuți în războiu pe pământul lor, ceea ce aduce la cunoștința publicului, spre a servi celor ce au rude moarte în Franța în războiu, și ar dori să le repatrieze osemintele în condițiunile acestea:

1. În zona de războiu.

a) Reducere de 75% pentru expedierea cu trenuri complete cuprinzând cel puțin 350 corpuri, sau plătind pentru acest număr o sumă aproximativ de cel puțin 25 coșciuge de vagon. — b) Reducere de 50% pentru expedierile conținând 25 de coșciuge în acelaș vehicul sau plătind pentru acest număr.

2. Zona Internă.

a) Reducere de 50% pentru expedierile conținând cel puțin 25 de coșciuge în acelaș vehicul sau plătind pentru acest număr. — b) Reducere de 25% pentru două coșciuge grupate în acelaș vehicul. c) Reducere de 4% pentru coșciugele transportate în mod izolat. — Aceste reduceri se aplică pe tot drumul parcurs pe teritoriul Francez — În afară de aceasta pentru a ușura aceste transporturi s'a hotărât împreună cu Companiile Marilor Rețele de Căi Ferate, să se dea la fiecare stație de expediere un bon de transport, după model, fie pentru fiecare coșciug în parte, fie colectiv pentru toate coșciugele plecate din aceeaș gară și încărcate în acelaș vagon. Pe de altă parte trebuie ca publicul orașului să ia la cunoștință, că în baza Legei Franceze din 3 Iunie 1921, este scutit de orice taxe și plăți comunale sau alte operațiuni de desgropare în Franța, a corpurilor militariilor francezi și aliați, morți în timpul războiului. În sfârșit guvernul Francez este gata să comunice toate condițiunile amănunțite în care va trebui să execute desgroparea și transportul pe teritoriul Francez a corpurilor militari români ce se vor repatria.

Oradea-Mare, la 22 August 1923.

Dr. Bucico, Primar.

AVIZ

Toți depozitarii de ziare cari doresc să desfacă și ziarul nostru, să se adreseze direct Administrației ziarului la Oradea-Mare, Str. Fr. Deák No. 2.

Întreprinderea de păduri soc. pe acții și soțul Vasile Negru precum și directorii și corpul funcționarilor dela aceasta întreprindere cu durere ne aduc la cunoștință că mult stimatul și soțul lor de muncă directorul

MICȘA HOFFMANN

după multe suferințe în etatea de 39 ani a încetat din viață.

Noi cari l-am cunoscut viața și munca lui cinstită nu-l vom putea uita niciodată.

Oradea-Mare, la 11 Sept. 1923.

ULTIMA ORA

Manifestații comuniste la Sofia

Comuniștii încercând să organizeze meeting în piața publică, poliția a luat măsuri să împedice orice aglomerare, în tând grupurile de manifestații să se împrăștie.

Comisarul șef al detașamentului poliție, pe când îndemna mulțimea să se retragă, a fost lovit de un glonte de revolver, și a murit. Poliția a reușit să împrăștie mulțimea fără de a face uz de armă. S'au operat treizeci de arestări; orașul este calm.

***

Consiliul Ligei Națiunilor a declarat în ședința de ieri că diferențul italo-grec este considerat ca aplanat și a anunțat acest lucru conferinței ambasadorilor. Prezentanții Greciei și Italiei au exprimat reciproc dorința privitoare la reluarea raporturilor de prietenie între Grecia și Italia.

***

Un nou cataclism în Japonia

„New-York Tribune” anunță din Kobe un taifun violent a distrus orașul Tama din Japonia. Peste 3000 persoane au fost înecat și mii de locuitori au rămas fără adăpost. Pagubele se ridică la milioane dolari.

***

Situația în Grecia

În urma unei întrevederi între șefii revoluționari și d. Zaimis, acesta a declarat ziarului că a ajuns la un acord cu conducătorii revoluționari. D. Zaimis a lăsat să se înțeleagă că guvernul ar fi dispus să se retragă înaintea alegerii, lăsând d-lui Zaimis sarcina de a organiza alegerile.

***

Urmările discursului lui Horthy

Regentul Ungariei a crezut că în urma presiune asupra statelor din Mica Asie Mică țelegere, dacă vorbește de refacerea țării sale afirmând că în sensul rîinței unguirilor s'ar fi pronunțat în favoarea Italiei.

Rezultatul a fost însă tocmai contrariu. Statele din Mica Asie Mică sîzându-se de declarațiile lui Horthy au avut un motiv mai mult să se dească marilor aliați că aceia care conduc încă destinele Ungariei nu pot oferi nici o siguranță pentru menținerea păcii și deci nici nu merită încredințarea de a li se acorda ajutoare bănești care ei le-ar întrebuința în scopuri războinice.

***

În urma demersurilor făcute de guvernul din Angora, grecii au evacuat ostronul ruk, situat la îmbucătura râului Marița.

TELEFON 3-98

PRODUSELE FABRICII DE BERE
CZELL
DIN CLUJ

Din cauza calităților lor neîntrecute sunt Mărcile Conducătoare

Cine dorește să bea bere bună să ceară pretutindeni numai pe acestea.

Lloyd 1749.—27.

Berea nutritoare „Hercules” și Berea deschisă „Monoștor”

Depou principal **“ORIENT”** S. A. pentru Industrie și Comerț la Oradea-Mare Str. Gilányi, 5—7. Telefon 3-98